

TESKTI NAPISAO: ZORAN ĐUKANOVIĆ
FOTOGRAFIJE: ZORAN ĐUKANOVIĆ / MAISTRA HOTELS & RESORTS / TZ ISTARSKE ŽUPANIJE

Stari grad u prvom planu,
ostrvo Katarina u drugom i ostrvo
Sv. Andrija u trećem planu

ROVINJ I UNUTRAŠNOST ISTRE

Plavo i zeleno

Slogan Turističke zajednice Istarske županije je - "Zeleni mediteran". U svom znaku imaju dve boje - plavu i zeleno. Sasvim opravdano. Celo istarsko poluostrvo je prepuno zelenila. Plavog mora i neba ne manjka, samim tim ni sunca. Dobri ljudi, odlična hrana, vino, muzika, vesela atmosfera... a sa druge strane, ozbiljna posvećenost razvoju svog turističkog proizvoda... do najsitnijih detalja... Benvenuti Rovigno! Benvenuti Istria!

U Istru, odnosno grad Rovinj, uputili smo se nakon posete ostrvu Hvar, o čemu ste mogli da čitate u našem 102. broju, gde smo ujedno snimali i reportažu za našu TV emisiju. A naravno, plan je bio da Rovinj i Istru takode "pokrijemo" našim foto i TV kamerama...

Iz Splita smo krenuli autoputem A1 prema Zagrebu, da bi kod mesta interesantnog imena - Bosanci, prešli na autoput A6 prema Rijeci, usput prolazeći pored još jednog interesantnog mesta pod nazivom - Ravna gora... No, šalu na stranu, kao što sam prošli put napisao - autoput od Zagreba do Splita je perfektan, a put do Rijeke je više nego dobar i dobro označen. Dakle, putovanje automobilom ne predstavlja nikakav problem.

Ipak, odmah na početku - jedan savet: obavezno slušajte hrvatski radio i obavestjenja njihovog auto-moto saveza, jer se često dešava da ima nekih radova na putevima, te se može desiti da morate da koristite alternativne pravce! A to ponekad može biti i veoma korisno... Zbog radova na tunelu iznad Rijeke, koji je i napravljen da bi se grad zaobišao i gde magistralni put A6 prelazi u A7, bili smo prinuđeni da prodemo kroz Rijeku. Put nas je vodio kroz sam centar i kroz divna naselja na okolnim uzvišenjima sa kojih se pružao sjajan pogled na more, tako da smo usput "prinudno" delimično upoznali i Rijeku. Da budem u potpunosti iskren, pomislih

Trg Valdibora - prodavnice suvenira i taverne, tik uz gradsku pijacu

Mercato - gradska pijaca

- pa Rijeka je pravi italijanski grad, ne zovu je džabe - Fiume.

Već tokom vožnje kroz Rijeku "uhvatio" nas je mrak, tako da do ulaska u Rovinj nismo mnogo videli od okoline. Smestili smo se u tek otvoreni hotel "Monte Mulini", trenutno najluksuzniji hotel u Istri, i prepustili se savršenom snu uz lagani šum morskih talasa...

Trg maršala Tita

Otkrivanje Rovinja

Ako smem da primetim, ovde je italijanski jezik na prvom mestu. I to je definitivno prvo zapažanje... Već na gradskom parkingu, praktično i jedinom gde možete parkirati svoj auto u neposrednoj blizini Starog grada, prilikom kupovine karte, mogli smo čuti kako ljudi međusobno

pričaju isključivo na italijanskom jeziku. A da budem još slobodniji i precizniji - dovikuju se na italijanskom... Na svakom koraku videli smo Rovinjeze, kako sami sebe zovu, koji se međusobno glasno pozdravljaju, mašu jedni drugima i slično. A sve to, uz neizbežan osmeh.

Zarad bolje orijentacije, pomenuti parking se nalazi na severnoj strani grada, na **Obali**

palih boraca. Ujedno, to je i naš predlog - kako da započnete otkrivanje Rovinja. U nastavku parkinga, sa koga se odlično vidi severna strana Starog grada i ribarske kuće koje su praktično u vodi i do kojih ribari dolaze svojim barkama, nalazi se mali **Trg Valdibora** i **gradska tržnica** ili mercato, na italijanskom. Možda će se neko upitati - zašto otkrivanje jednog grada treba započeti od njegove pijace? Odgovor je jednostavan. Ovdje ćete sresti prave Rovinjeze, kako časkaju u okolnim kafeima, kupuju, trguju, prodaju... Tu su i zanimljive prodavnice suvenira, kao i mnogo autohtonih domaćih proizvoda, tako da na samom početku možete "pazariti" neke sitnice - za uspomenu iz Rovinja. Mercato je udaljen svega stotina metara od glavnog gradskog trga. Dovoljno blizu, a opet dovoljno skrajnut da možete osetiti pravu atmosferu, rasterećenu mnogobrojnih turista.

Nedaleko odatle je i takozvani **Trg na mostu**. Polovinom 17. veka grad je počeo da se širi preko kanala koji je tadašnje ostrve na kome sa nalazio Stari grad razdvajao od kopna. Po malom mostu, koji je spajao kopno sa ostrvcem, "trgić" je dobio današnje ime. Širenje grada uslovlilo je izgradnju nasipa u 18. veku, a kasnije i potpuno spajanje ostrva sa kopnom, tako da se danas ništa i ne primećuje... Inače, u to vreme Rovinj je bio najnaseljenije mesto u vencijskom delu Istre, posle Kopra.

A pošto smo ipak turisti, uputili smo se ulicom Đuzepea Garibaldija ka južnoj strani, ka glavnom trgu čije ime dovoljno govori o opredeljenju Istarsana. Naime, trg i danas nosi naziv - **Trg maršala Tita!** Kontruisan je u 17. veku i od nastanka do danas pozornica je svih

Gradska riva - u nastavku Trga maršala Tita

Muzej - Kuća o Batani

Muzej - Kuća o Batani

Male ulice Rovinja

koji je kopija tornja Sv. Marka u Veneciji, služi i za pokazivanje pravca vetra, s obzirom na to da se statua okreće oko svoje ose. Odavde se pruža i najlepší pogled na grad, njegovu okolinu i okolna ostrva.

Silazak niz stepenice, koje presecaju male ulice, predstavlja posebno zadovoljstvo, i to ne samo zbog toga što se sada spuštate nizbrdo... Spuštajući se, imaćete više vremena i snage da se posvetite detaljima kojih ima na pretek. Svaka zgrada ima svoju priču, svoju atmosferu... A vreme je i za ručak. Upravo u ovim malim ulicama kriju se i najbolji restorani. Zbog toga što su tako skriveni, nemaju

konobe koju ovde zovu spaccia (Spaccia). Biću krajnje iskren - iako nisam ljubitelj kafana, ovde sam doživeo jedan od najlepših provoda u životu! Fantastičan spoj ljubavi prema svom gradu, načinu života, iskrene gostoljubivosti, neopisivo dobre, a tako jednostavne hrane i, naravno, muzike. Pored sastava "Batana" i njihovog predvodnika Rikarda Bozacija, u spacciji smo zatekli i članove pevačkog društva "Marco Garbin" i poznatog rovinjskog pevača Serdia Predena. Spontano su nam priredili takav užitek, da ćemo to sigurno pamtili do kraja života.

Noćni život u Rovinju je raznovrstan, ali

Balbijeve kapije

Veli trg - Piazza Granda

Ulica Grisia

Crkva Sv. Eufemije

Ulica Grisia

Silazak niz breg kroz male ulice

važnijih događaja u gradu, dok otkucaji sata na njegovom tornju i dalje odzvanjaju u ritmu svakodnevice. Trg se poput levka otvara prema gradskoj **luci Sv. Katarine**, gde su usidrene brojne tradicionalne barke - batane, kao i turistički brodovi koji turistima nude obilazak okolnih ostrva i grada sa mora. Danas se na trgu okupljaju mnogobrojni turisti koji ovde planiraju svoje dalje obilaske, dok Rovinjani uživaju u međusobnim razgovorima u okolnim kafanama... Tokom leta se na trgu održavaju razni koncerti i predstave, povorke i performansi, tako da je uvek živo i veselo.

Šetajući se rivom, tačnije **obalom Pina Budičina**, uz gradsku luku, stari hotel Adriatic, do najdužeg mola, prolazimo pored sedišta Turističke zajednice grada Rovinja - gde se možete opskrbiti potrebnim mapama i brošurama, dolazimo do **Kuća o batani**. Batana je tradicionalna barka ili brodica, kako je češće zovu, koju je lokalna zajednica prepoznala

kao simbol Rovinja. Ovaj jedinstveni muzej Jadrana, posvećen samo jednom plovilu - batani, pokazaće vam život grada i njegovih žitelja kroz istoriju, upoznaće vas sa tradicionalnim rovinjskim dijalektom, ribarskim alatima i načinima ribarenja, kao i sa veselim društvenim životom ribara. Ovde možete kupiti odlične diskove sa tradicionalnom muzikom, što će svakako upotpuniti sliku o ovdašnjim ljudima.

U želji da grad upoznajemo redom, vratili smo se na glavni trg, do barokne **Balbijeve kapije**, jedne od glavnih gradskih kapija. Urađena je u baroknom stilu, tokom 17. veka, a ispod njenog luka otvara se istorijsko jezgro Rovinja.

Pedesetak metara od kapije nalazi se **Veli trg** (Piazza Granda), čije je ime u suprotnosti sa njegovom veličinom. Zapravo, ceo trg zauzima bašta restorana "Cisterna", omiljeno mesto Beograđana koji su u Rovi-

nju imali svoje kuće tokom sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka. Ipak, ovaj trg je u prošlosti bio najveći gradski trg, stoga i nosi ovaj naziv. Krase ga i dve palate venecijansko-renesansnog stila, a nama sledi nedoumica - kuda krenuti sa trga? Iz njega izivre nekoliko prekrasnih uličica punih života, mirisa, zvukova i ostataka prošlih vremena.

Opredelili smo se za **ulicu Grisia**, za koju mnogi kažu da je najlepša i najslikovitija ulica u Rovinju. Od 1967. godine, u drugoj nedelji avgusta, ulica Grisia postaje "sedište" istoimene umetničke izložbe na otvorenom na kojoj izlažu poznati slikari. Ukoliko se u ovoj ulici zateknete u neko drugo doba godine vašu strast za umetnošću, ali i za kupovinom autentičnih predmeta zadovoljiće mnogobrojne galerije i prodavnice suvenira. Svojim relativno strmim stepenicama i uglačanim kamenim pločama ulica nas vodi do vrha bre-

Restoran Monte

Restoran Veli Joze

Valentino koktel bar

Vožnja barmom u pratnji muzičkog sastava Batana

Najbolji provod u ribarskoj konobi - Spaccia

Ostrvo i Hotel Katarina

Hotel Katarina

ga na kome se nalazi glavni gradski orijentir - **crkva Svete Eufemije**.

Kada je u rano zoru 13. jula 800. godine do rovinjske obale čudno doplovio mramorni sarkofag sa telom svete Eufemije, Rovinj je postao nerazdvojno povezan sa ovom mučenicom. I kao što je panorama Rovinja nezamisliva bez visokog vitkog zvonika njene crkve, sa svetiteljkinom statuom na vrhu, koja kao da stražari visoko iznad gradskih krovova, uspona, stepenica, borova i galebova, tako je i njegova duga istorija nezamisliva bez kulta svete Eufemije. Mnoštvo ljudi, reke hodočasnika vekovima se iz cele Istre slivaju na svetiteljkin dan (16. septembar) u crkvu, pred sarkofag u kojem se čuva njeno telo. Bakarna skulptura svetiteljke na vrhu crkvenog tornja,

mного izbora. Vrhunski kvalitet hrane i usluge je razlog zbog koga će neko doći do njih. Izdvojio bih restorane koje smo posetili po preporuci - restoran Monte, restoran Veli Joze i restoran Puntulina. Pun pogodak!

Naši prijatelji iz Turističke zajednice grada Rovinja priredili su nam posebno iznenađenje - vožnju batanom oko grada, u pratnji muzičkog sastava "Batana", sve do ribarske

pretežno okrenut opuštenoj atmosferi. Rekao bih da Rovinj nije mesto gde ćete se ludo provoditi uz glasnu i brzu muziku do ranih jutarnjih časova. Ipak, i toga ne manjka. Poznati "Monvi" centar u sebi sadrži nekoliko klubova gde gostuju najpoznatiji didžejevi, gde se održavaju koncerti i razne žurke. Takođe, u gradu ima i nekoliko klubova i barova, tako da i za "noćobdije" ima mesta. Mesto koje neodoljivo podseća na, recimo, špansku Ibicu, jeste koktel-bar "Valentino" na stenama, tik uz more, u blizini gradske luke - na južnoj strani grada. Ovde možete provesti savršeno veče uz odličnu ambijentalnu muziku, uz sveće i reflektore koji iz vode osvetljavaju gradske kuće...

Ostrva - hoteli

Rovinj ne čini samo njegov Stari grad već i okolna ostrva u okviru rovinjskog arhipelaga. Na ostrvu nasuprot istorijskog jezgra grada

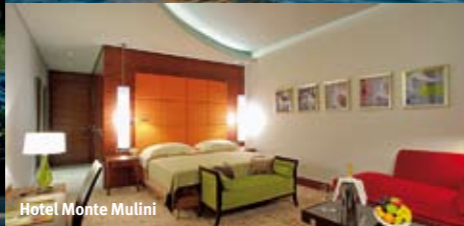
Hotel Istra na ostrvu Sv. Andrija

Batana sa jedrom i simbolom grada Rovinja

Stari dvorac u okviru hotela Istra

Hotel Monte Mulini

Lanski zaliv

Vinarija Matošević - ovde se probaju dobra vina

Hotel Monte Mulini

Ivica Matošević - vinar

- fjord koji zadiru čitavih 12 kilometara u unutrašnjost poluostrva. Na pojedinim mestima dostiže širinu od 600 metara, a sa obe strane se uzdižu šumovita brda. Ovde se nalaze poznata uzgajališta školjki koje se odmah mogu i probati u obližnjim restoranima.

Put nas je dalje vodio ka središtu poluostrva, ka mestu **Sveti Lovreč**, u kome se nalazi **vinarija**

Ivice Matoševića. Interesantna je priča ovog, relativno mladog vinara, koji se danas smatra jednim od najboljih istarskih vinara, a ujedno i predsednika udruženja "Vinistra". Proizvodnja vina u većini slučajeva jeste stvar porodične tradicije. Međutim, u Ivicinom slučaju, sve je počelo iz njegovog ličnog hobija, ali i iz edukacije stečene tokom nekoliko godina provedenih u Italiji. Uspešnost njegovih vina, a pre svih od istarske sorte - Malvazija, najbolji su dokaz da se spajanjem ljubavi, odnosno hobija i savremene nauke, tehnologije i metodologije mogu kreirati vrhunski proizvodi. Vinarija, pored podruma, ima i "kušaonu", gde turisti mogu doći da probaju vina uz istarsku zakusku, kao i apartmane u kojima možete provesti nekoliko divnih dana u prirodi... U želji da pored mora i sunca, svojim gostima ponude kvalitetnu i dobro uobličenu hranu, ali i vina čiji će ukus gosti dugo osećati na svojim nepamćenim, Istrani u okviru kreiranja svog turističkog proizvoda ozbiljnu pažnju posvećuju i proizvođačima vina. Proizvođača ima mnogo, a oni sebi ne mogu dozvoliti loš proizvod. Svesni toga, proizvode vrhunska vina, što će vam donekle otežati izbor, ali to će biti vrlo prijatna muka - bez sumnje.

Nastavljajući naše putovanje kroz unutrašnjost Istre, bazirano na kulinarsko-enološkim osnovama, uputili smo se u selo

Kušona maslinovog ulja Klaudia Ipše

Motovunska šuma - epicentar regije tartufa

Mesto gde se maslinovo ulje spaja sa domaćom hranom

Restoran familije Zigante

Ipši, severno od čuvenog gradića Motovun. Posetili smo **proizvođača maslina - Klaudia Ipšu**. Brža obnova maslinarstva u Istri počela je devedesetih, podsticajnim merama države, obnovom starih i sadnjom novih maslinika. Trend obnove starih porodičnih maslinika i tradicije prihvatila je i familija Klaudia Ipše. Oni su u taj posao krenuli promišljeno i odlučno, a postignuti uspeh ocenjuju mnogo većim od pritaženih nada. Za trud je, između ostalih, pristiglo najveće međunarodno priznanje za kvalitet, prvo svrstavanje jednog hrvatskog uljara u italijanski vodič najboljih

maslinovih ulja "L'extravergine 2005". Naučili smo kako se proizvodi maslinovo ulje, kako se proba i kako se "sljubljuje" sa različitim hranom. Sam izraz "sljubiti" dovoljno govori o tome, koliko ovde vode računa o detaljima... Turisti su dobrodošli tokom cele godine, kako bi probali razna maslinova ulja uz domaće specijalitete koje familija Ipša sama priprema.

Obliznje motovunske šume, gde smo se uputili nakon odličnog ručka u maslinjacima, epicentar su **regije tartufa**. Kulinari se slažu samo u jednom - tartuf je vrhunac gastronomije. Čudna je to, tajanstvena i pod zemljom

Crni tartuf

Dankarlo Zigante sa najvećim belim tartufom na svetu

smešten je Hotel Katarina. Ostrvo koje deli ime sa hotelom - **ostrvo Sveta Katarina**, drugo je po veličini u rovinjskom arhipelagu. Krasi ga bujna mediteranska vegetacija, uređene staze i parkovi iz 19. veka, kao i predivni vidici prema gradu, park šumi Zlatni rt i ostatku rovinjskog arhipelaga. Karakteristično je i po ostacima starog dvorca koji je integrisan u sam hotel, dajući mu romantičnu notu austrougarskog stila.

Na **ostrvu Sv. Andrija**, udaljenom svega deset minuta vožnje brodom od grada Rovinja, nalazi se Hotel Istra. Hotel i ostrvo čine odličnu oazu mira stvorenu za odmor i relaksaciju. Moderni dizajn hotela, skladno uklopljen u prirodno okruženje, sljuncokvite i kamene plaže, očuvana kulturna baština u starom Dvorcu, odlični wellness centar, kilometri urednih staza i potpuna izolovanost od gradske gužve čine ovaj hotel vrlo poželjnim za porodice.

I jedno i drugo ostrvo, kao i sva ostala u arhipelagu, možete obići brodovima koji su namenjeni turistima, a naći ćete ih u gradskoj luci. Ukoliko želite obilazak u manjem društvu, možete rentirati barku na motorni pogon, a ako ste skloni pravom doživljaju prošlosti - rentirajte batanu sa jedrom ili na vesla, šta vam se više dopada!

Kada je kupanje u pitanju, Rovinj i njegova neposredna okolina se ne mogu pohvaliti nekim posebnim plažama. Međutim, ovde je raj za ljubitelje stena i prirodnih kamenih terasa. Njih ima u izobilju i od vaše upornosti zavisi kako ćete pronaći idealno "mesto pod suncem". U delu grada koji se zove **Monte Mulini**, južno od Starog grada, u uvali Lone, nalazi se **hotel Monte**

Hotel Monte Mulini

Mulini sa 5 zvezdica, najnoviji u nizu hotela istarske kompanije Maistra. Predstavlja sam vrh turističke ponude u Hrvatskoj. Hotel odlikuje odličan dizajn, izbor materijala i pažljiva usluga od strane visokoobučenog kadra. Posедуje sve sadržaje koji su neophodni kako bi se zadovoljila očekivanja najzahtevnijih gostiju... Iz uvala Lone, gde se nalazi simpatična plaža, možete nastaviti šetnju, dalje ka jugu, veoma lepim stazama ka Zlatnom rtu, kroz bujno mediteransko zelenilo. Ovde ćete sresti mnogo biciklista, a i vi možete biti jedan od njih. Posebno su interesantni mnogobrojni penjači po stenama, odnosno liticama, kojih ovde ima baš dosta. Ko voli, može slobodno da se penje do mile volje...

Unutrašnjost Istre

Naše upoznavanje unutrašnjosti Istre krenulo je severno od Rovinja... Na dvadesetak minuta vožnje nalazi se jedna od najupečatljivijih prirodnih tvorevina u okolini Rovinja, a svakako i u celoj Istri, čuveni **Lanski zaliv**

Lako do osiguranja i bezbrižnog putovanja!

Osiguranje nove generacije.

Gde god da putujete, osigurajte na vreme dobar i bezbrižan provod! Uz pakete UNIQA putnog zdravstvenog osiguranja sigurni ste 24 časa dnevno, 7 dana u nedelji.

UNIQA štedi Vaše vreme! Dovoljno je da pozovete naš Kontakt centar i polisa putnog zdravstvenog osiguranja će Vam biti dostavljena na kućnu adresu.

PORUČITE TELEFONOM PUTNO OSIGURANJE
Kontakt centar
011/20 24 100

Od sada dostupno i u filijalama Raiffeisen banke.

www.uniqa.rs

DESTINACIJE

Tipična istarska kuća za rentiranje

Unutrašnjost kuće

Motovun - srednjovekovni gradić na 277 m visokom bregu

Unutrašnjost kuće

Motovunska gradska vrata sa kulom

U podnožju Motovuna

Tipična istarska kuća za rentiranje

Motovunske male ulice

se pred vama nasecka specijalnim nožićem preko tek poslužene hrane. Interesantno je da ga ovde služe bukvalno sa svim. Tako imate hleb sa tartufom, supu sa tartufom, glavno jelo sa tartufom, čak i dezert! U to smo se uverili, pošto smo posetili **familiju Zigante** u mestu Livade i njihov nadaleko poznati istoimeni restoran. Svetsku slavu ova familija je stekla ulaskom u Ginisovu knjigu rekorda, kada je gospodin Đankarlo Zigante pronašao tartuf težak kilogram i 310 grama! Danas ova familija ima lanac prodavnica, kao i proizvodnju čitave palete proizvoda na bazi tartufa.

Blago opijeni dobrim vinom, sa ukusom domaće hrane i tartufa u ustima, krenuli smo u potragu za idealnim smeštajem u unutrašnjosti Istre... Naime, u Istri je do vrhunca doveden koncept rentiranja kuća i vila. Ponuda je ogromna, tako da je izbor vrlo težak. U pitanju su kuće, najčešće u klasičnom istarskom stilu, sa bazenom, odlično opremljene i u fantastičnom okruženju. Ima

ih i na samom moru, a najviše u unutrašnjosti. Međutim, ovaj koncept odmora podrazumeva da posedujete automobil. U tom slučaju, prosečna udaljenost od mora od nekih desetak kilometara ne predstavlja nikakav problem. Primera radi, veoma dobra vila sa bazenom, u potpunosti opremljena, u rangu hotela sa 5 zvezdica, u kojoj se udobno može smestiti od šest do osam osoba, za nedelju dana, recimo u avgustu, košta oko 2.000 eura. Lako je izračunati da po osobi takvo zadovoljstvo iznosi oko 250 eura! Dakle, skupite društvo i na put!

Motovun

Kao što se obično kaže - najslade smo ostavili za kraj. Motovun, grad-spomenik, drevni istarski akropoljski gradić smešten na vrhu 277 metara visokog brega, čiji današnji izgled potiče još iz 12. i 13. veka bio je poslednja tačka na ovom putovanju.

Možda ste imali priliku da vidite kako izgleda regija Toskana u Italiji? Mogu vam reći da Motovun i njegova okolina neodoljivo podsećaju baš na Toskanu. Prelepe doline, mala seoca sa čempresima i gradići na uzvišenjima...

Do vrha motovunskog brega, do njegovog venecijanskog gradskog trga, vodi najduže istarsko stepenište sa 1.052 stepenika. Njegova atraktivnost je u srednjovekovnom ambijentu (zidine u obliku prstena i dva poluprstena), kao i u pogledu na okolna vinorodna polja i Motovunsku šumu. Iz bogatog graditeljskog nasleđa Motovuna izdvojio bih gradska vrata sa kulom, renesansnu gradsku palatu, gradsku ložu, župnu crkvu Sv. Stjepana, manje crkvice Madonna dei Servi i Madonna delle porte, srednjovekovni raspored ulica i mnoge grbove na pročeljima zgrada. Položaj i vizura Motovuna čine ga nesumnjivo jednim od najlepših starih gradova na Mediteranu.

U Motovunu se održava i poznati filmski festival koji je u potpunosti posvećen filmovima nastalim u malim kinematografijama i nezavisnim produkcijama, filmovima koji su se nametnuli inovativnošću, idejom, snagom svojih priča. U svemu, osim u ambicijama i kvalitetu, Motovun želi da bude mali festival koji prikazuje male filmove, male u najtoplijem značenju te reči...

Za zaključak priče o Rovinju i Istri primenimo bih kompjutersku opciju "copy" i "paste", odnosno iskopiraću prethodnu rečenicu i malo je prepraviti... Dakle, u svemu, osim u ambicijama i kvalitetu, Istra želi da ostane mala regija koja pruža mala zadovoljstva, mala u najtoplijem značenju te reči! Ciao Istria! ■